

UNIVERSITETS SAMVIRKET
PAUL HAMMERICH
GRØNNEGADE 57-59
AARHUS

UNIVERSITET I JYLLAND

BERETNING

OM

MØDET I AARHUS

DEN 1. NOVEMBER 1926

PROFESSOR KN. FABER

BETYDNINGEN AF EN LÆGEVIDENSKABELIG
UNIVERSITETSUNDERVISNING I AARHUS

A A R H U S
JYDSK CENTRALTRYKKERI A/S
1926

UNIVERSITET I JYLLAND

BERETNING

OM

MØDET I AARHUS

DEN 1. NOVEMBER 1926

PROFESSOR KN. FABER:

BETYDNINGEN AF EN LÆGEVIDENSKABELIG
UNIVERSITETSUNDERVISNING I AARHUS

A A R H U S
JYDSK CENTRALTRYKKERI A/S
1926

DEN 1. NOVEMBER 1926 afholdtes et Møde i Aarhus, til hvilket Universitetssamvirket havde indbudt de i Jylland valgte Rigsdagsmænd, Aarhus Byraad og Repræsentanter for Pressen.

Mødets Formaal var at fremvise de Betingelser for at blive Universitetsby, som Aarhus har i sine Hospitaler og andre Institutioner, og at oplyse gennem et Foredrag af Professor Faber, hvorledes Byens Hospitalsvæsen kan benyttes til en Universitetsundervisning for lægevidenskabelige Studenter.

Deltagerne samledes Kl. 9 Formiddag i Frimurerlogen.

Borgmester Jakob Jensen bød de fremmede Velkommen til Aarhus og gav Ordet til Universitetssamvirkets Formand

Overlæge V. Albeck, Aarhus:

Mine Herrer Rigsdagsmænd!

De har modtaget og venligt fulgt en Indbydelse fra Universitetssamvirket i Aarhus. Skønt der ikke kan være Tvivl om Formaålet for vort Arbejde, saa bør der dog siges Dem Besked om vor Organisation.

Vi er en Sammenslutning af Borgere her i Aarhus, som har sluttet sig sammen for at arbejde for Universitetssagen. Sammenslutningen tæller Mænd af alle Samfundsklasser og af alle politiske Partier.

I de 6 Aar, Kommissionen var nedsat, lod vi afholde offentlige Universitetsforelæsninger, som vandt betydelig Tilslutning, og som sikkert har bidraget til at styrke Byens Interesse for Universitetssagen.

Efter at Kommissionen havde afgivet sin Betænkning, forekom det os, at Sagen maatte ligge saaledes, at enten bliver der oprettet et Universitet her i Aarhus, eller ogsaa faar Jylland intet Universitet. Vi ansaa det da for at være baade vor Ret og vor Pligt at arbejde for Sagens Gennemførelse. Vi har derfor paataget os at indsamle Pengemidler til at rejse den første Studentergaard. Det er vort Maal at indsamle 1 Million Kroner, og af dem har vi foreløbig

600,000 Kroner. Vi tænker os, at Studenterne skal baade bo og spise paa Studentergaarden. Studenterne skal selv betale for deres Underhold; men til ubemidlede Studenter skulde der kunne ydes Stipendier af Renten af den af Filtenborg skænkede Million Kroner; Renterne af denne Million Kroner skulde med andre Ord kunne benyttes som indirekte Tilskud til Driften af Studentergaarden. Men som det vil være Dem alle bekendt, er der til denne Gave knyttet den eiendommelige Betingelse, at Loven om Universitetets Oprettelse skal være vedtaget inden Udgangen af 1926; vi henvendte os derfor for et Aar siden til Regeringen og Rigsdagens Finansudvalg, gjorde dem bekendt med dette Forhold og bad dem om at fremskynde Sagens Behandling, saaledes at disse store Pengemidler kunde reddes for deres Formaal.

Forøvrigt har vort Arbejde været af agitatorisk Art; gennem Foredrag i Landkommunerne har vi søgt at brede Interessen for Universitetssagen ud i stadig videre Kredse, og det er vor Agt at fortsætte ud over hele Jylland. Paa de Steder, hvor vi har været, i Aarhus, Skanderborg, Randers og i Aalborg Amter, har Landkommunernes Repræsentanter vist megen Interesse for Sagen og vil stille sig ved Aarhus' Side i denne for Jylland saa betydningsfulde Sag.

Tiden er nu saa langt fremskreden, at vi har fundet det nødvendigt at paakalde Rigsdagsmændenes Interesse for Sagen; vi har derfor indbudt alle Jyllands Rigsdagsmænd, for at de selv kan se, hvilke Betingelser vor By har for at blive Universitetsby.

Et Vogntog af private Bilejere vil nu i Løbet af et Par Timer føre dem rundt. Der vil ikke her blive holdt Foredrag for Dem, men der vil overalt være sagkyndige til Stede, som kan give Dem Besked.

Overlægen fremviste til Slut Planen over den store Universitetsgrund, som Aarhus Kommune vil skænke Universitetet.

Mødet afbrødes derefter, og i Løbet af Formiddagen foretoges den store Rundtur gennem Byen, hvor Selskabet besøgte følgende Institutioner:

Aarhus Kommunehospital. Her bød Overlæge Rahlff Velkommen og paaviste, at Hospitalet har alle Betingelser for at kunne virke i en lægevidenskabelig Undervisnings Tjeneste. Man besaa Hospitalets medicinske Afdeling og patologisk Institut, hvorefter Overlæge Strand-

gaard gav Oplysninger om Hospitalets kirurgiske Afdeling, Røntgen- og Lysafdelingen samt Tuberkuloseafdelingen.

Senere aflagdes et kort Besøg paa Marselisborg Hospital, hvor der findes Afdelinger for epidemiske Sygdomme og for Hud- og veneriske Sygdomme.

Derefter besøgte Den jydsk Fødselsanstalt, hvor Overlæge Albeck gav en Række Oplysninger om Institutionen og dens Betydning for et Universitet i Aarhus.

Senere besaa Selskabet den store Universitetsgrund, som Aarhus Kommune har stillet til Disposition. Grunden ligger ved Randers Landevej og grænser op til Fødselsanstalten og Kommunehospitalet samt til Parken »Vennelyst«.

Endvidere besøgte den store Grund paa 37 Tdr. Land, som af Aarhus Kommune er udlagt til Botanisk Have; den er endnu kun delvis beplantet. En lille Del af Grunden er optaget af Museet »Den gamle By«.

Paa Statsbiblioteket gav Overbibliotekar Grundtvig en Oversigt over Biblioteket, der mellem sine 300.000 Bind rummer en stor og betydningsfuld videnskabelig Literatur, deri ogsaa en anseelig lægevidenskabelig Bogsamling, som er skabt af »Jydsk medicinsk Selskab«.

Om Eftermiddagen fortsattes Rundturen til Naturhistorisk Museum, hvis Leder Lektor V. R. Møller gennemgik de zoologiske og geologiske Samlinger og oplyste, at der i Museet findes tilstrækkeligt Materiale til en videnskabelig Undervisning.

Observatoriet Ole Rømer forevistes af Observator Ruben Andersen, og der aflagdes et kort Besøg paa Stadion.

Kl. 2 Eftermiddag samledes alle Deltagerne i Frimurerlogen til Professor Kn. F. Ahlers Foredrag:

Betydningen af en lægevidenskabelig Universitetsundervisning i Aarhus.

Mine Herrer! Naar De har gjort mig den Ære at indbyde mig til at komme til Stede og tale her, er det selvfølgelig for, at jeg skal lægge et godt Ord ind for et nyt Universitet i Jylland, og det er min Hensigt.

Naar Talen er om et Universitet i Jylland, er der tre Spørgsmaal, som straks melder sig til Besvarelse. Det første er, om vi overhovedet bør søge et nyt Universitet oprettet, det andet er, hvor det saa skal ligge, og det tredje

Spørgsmaal er, hvorledes man skal begynde at skabe et saadant Universitet.

De to første Spørgsmaal skal jeg ikke opholde mig ved. De er indgaaende behandlere af det 1919 af Undervisningsministeriet nedsatte Udvalg, der efter 6 Aars Forhandlinger og Undersøgelser afgav sin Betænkning i September 1925. Der var i dette Udvalg Enighed om, at et Universitet bør oprettes i Jylland, og der var et Flertal paa 13 Medlemmer mod 6 for at vælge Aarhus til Universitetets Sæde. Det er naturligvis Bevillingsmagten, der træffer endelig Afgørelse af disse Spørgsmaal, men den gør det kun, naar der forelægges den et Forslag til Beslutning. Et saadant Forslag maa nødvendigvis indeholde Angivelse af, hvorledes Universitetet tænkes begyndt. Det er derfor for hele Sagen af den største Betydning at drøfte dette tredje Spørgsmaal.

At skabe et nyt Universitet, kan kun i sjældne Tilfælde ske pludseligt ved et Magtbud eller en meget stor Dotation, som vi ikke kender det her i Landet. Det maa udvikle sig gradvis. Dette kan have sine Fordele, idet hele Indpænkningen til de lokale Forhold og til Befolkningens Tarv derved bedre sker. Fyldest, og navnlig i en Tid, hvor der ikke er Overflod af Pengemidler, er en langsom Begyndelse en Nødvendighed. Jeg maa straks fremhæve, at selv en meget beskeden Begyndelse vil faa en ganske fundamental Betydning derved, at den kun kan iværksættes, naar Bevillingsmagten endelig har afgjort de to første Spørgsmaal: skal vi have et Universitet, og hvor skal det ligge.

Det omtalte Udvalg havde Øjet aabent for Betydningen af at foreslaa en beskeden og økonomisk overkommelig Begyndelse. Det for Aarhus stemte Flertal, der omfattede alle Universitetets 5 Repræsentanter, udarbejdede da ogsaa et Forslag hertil. Man gik ud fra to Hovedbetragtninger. Den første var, at det var vigtigt at give Studenterne Adgang til at studere i Aarhus straks efter Studentereksamen, og den anden var, at Trangen til at aflaste Københavns Universitet var størst indenfor det medicinske Fakultet, og at netop med Hensyn til Undervisningen af medicinske Studerende var Forholdene særlig gunstige i Aarhus. Man foreslog derfor Oprettelse af et Professorat i Filosofi, for at de helt unge Studenter kunde tage Filosofikum, og man foreslog først at bygge naturvidenskabelige Instituter for Kemi og Fysik og hurtigt derefter for Fysiologi og Anatomi, saa at Studenterne kunde tage første Del af medicinsk Embedseksamen i Aarhus.

Man kan imidlertid nu mod dette Forslag gøre nogle

Indvendinger. For det første frygter man i visse Kredse, at det skulde bevirke forøget Tilgang til det medicinske Studium, hvis Forholdene blev for tiltalende straks efter Studentereksamen. Dernæst kan det ikke nægtes, at de omtalte Instituter er dyre, og at Tidspunktet er uheldigt valgt til netop at bygge dem nu, da man for Tiden i København bygger det meget store nye fysiologiske Institut, hvortil Rockefeller Foundation har givet sin store Gave, og da man samtidig i København stadig i saa høj Grad maa savne et brugeligt anatomisk Institut. Tillige bliver det sent og ufuldkomment, at Studenterne kan udnytte det Hospitalsapparat, som i saa særlig Grad gør Aarhus egnet til at huse en Lægeskole. Udvalgsflertallet tænkte sig en hurtig Udvikling af Universitetet, en snarlig Oprettelse af et Erhvervsfakultet etc., men Forholdene ligger nu saaledes, at det gælder om at indskrænke et Forslag om Bevilling til de mindst mulige, og først og fremmest at vælge saadan Undervisning oprettet, som straks og direkte lettere Københavns Universitet for dets nu alt for overvældende Undervisningspligt. Vi har derfor i aarhusianske og københavnske Lægekredse overvejet et paa samme Tid beskednere og mere øjeblikkelig virkende Forslag, som jeg har Grund til at tro har Sympati i Undervisningsministeriet netop paa Grund af disse to Egenskaber. Det gaar ud paa at skabe Betingelser for, at medicinske Studenter, lige efter at de har taget første Del af Embedseksamen, kan flytte over til Aarhus og der studere foreløbig et Aar, senere antagelig længere Tid. Man vil derved opnaa, at ingen mere end hidtil lokkes til at studere Medicin. De første Aar tilbringes som tidligere i København, og der gennemgaar de den Ildprøve, som hedder første Del, en Prøve, som for Tiden kun bestaa af godt Halvdelen af den, der efter 3-4 Aars Studium indstiller sig dertil. Har de taget denne Prøve i Anatomi og Fysiologi, begynder det egentlige medicinske Studium, og det kunde let indrettes i Aarhus. Skabte man et Kollegium, hvor Studenterne kunne bo, og indrettede man en ordnet, universitetsmæssig Undervisning paa de alt eksisterende Hospitaler, vilde Hovedbetingelserne være skabte. Tillige vilde dog fordres et Institut til teoretisk Undervisning. Studenterne undervises paa dette Tidspunkt i Bakteriologi, i Farmakologi og patologisk Anatomi. Et Institut til det sidste Fag findes alt ved Kommunehospitalet, et Institut til de to andre Fag maatte bygges og Professorer dertil ansættes.

Jeg skal senere omtale Forslaget noget nærmere, først

vil jeg gerne dvæle ved to Hovedspørgsmaal, nemlig:
1) Vil en saadan medicinsk Undervisning i Aarhus være til Gavn for Studenterne?

2) Vil den have nogen Betydning for Jylland?

1) Ved Københavns Universitet findes nu 1042 medicinske Studenter, et Antal, der er større end ved de fleste andre europæiske Universiteter. Tager vi f. Eks. Preussen, foreligger der en ny Statistik fra 1925. Ved de 12 preussiske Universiteter studerede i alt 3524 Studenter Lægevidenskab. De fordelte sig paa de enkelte Universiteter med følgende Tal:

Berlin	1068
Bonn	431
Breslau	297
Kiel	296
Marburg	250
Münster	230
Göttingen	200
Königsberg	157
Greifswald	157
Frankfurt	153
Halle	136
Köln	99

Det ses altsaa, at kun Berlin har lige saa mange medicinske Studenter som København, alle de andre Universiteter langt færre. Noget længere varer Studiet her end i Tyskland, men Forholdene er alligevel tilstrækkeligt talende til at vise, hvor overfyldt Københavns Universitet er med medicinske Studenter, og sammenligner man Antallet af Lærere og Institutioner for Undervisningen, kommer København langt bagefter de større fremmede Universiteter.

Antallet af medicinske Studenter er, som naturligt er, steget jævnt i de sidste Decennier. Befolkningen er tiltaget i Størrelse, og Benyttelsen af Lægehjælp er tiltaget overordentlig i den senere Tid, takket være dels Sygekasseinstitutionen og dels store Fremskridt indenfor Lægevidenskaben. I 1913 fandtes ved Universitetet 2735 Studenter, deraf 739 medicinske, men dette Tal er gradvis steget, saaledes at der i Aar er i alt 4556 Studenter ved Universitetet, og deraf ikke mindre end 1042, der studerer Lægevidenskab.

Til dette store Antal Studerende slaar Lærerkrafterne ikke længere til i København, og en Udvidelse af Lærernes Antal er paastrængende nødvendig. Paa Institutterne maa Kurserne nu fordobles eller tredobles, og hvis en Deling ikke sker, maa der skaffes flere Underlærere, Lektorer, Undervisningsassi-

stenter og lign. Med Hensyn til den saa vigtige praktiske kliniske Undervisning, ligger Forholdene meget ugunstigt. Til Undervisning hører klinisk Materiale, dvs. Patienter paa vel indrettede Hospitaler, hvor der er fuldstændigt udstyrede Laboratorier, Røntgeninstallation etc. etc. Her bør Studenterne undervises i smaa Hold, de bør færdes og opdrages paa Hospitalerne, og der bør være en nøje Kontakt mellem Studenterne og Læreren. Det er dette, vi kliniske Lærere med Sorg ser blive vanskeligere og vanskeligere. Naar vi vil ordne og forbedre Hospitalsundervisningen, støder vi stadig Panden mod det store Antal. Fornylig indgav Studenterne en Adresse eller Ansøgning til Fakultetet om at faa indført en ordnet Undervisning i Metoderne til Undersøgelse af Lunger og Hjerter (Stetoskopi); det skulde ske i smaa Hold, men det er næsten umuligt at arrangere praktisk. Det er Hospitalsundervisningen, der trænger til at forbedres og udvides. Man har sagt, at det kunde ske ved at inddrage Københavns Kommunes Hospitaler i højere Grad i Undervisningen. En stor Hjælp yder de jo allerede nu, men kun Universitetets Lærere har Ansvaret for Studenternes Undervisning og føler dette. Man kan ikke vente at træffe en lignende Følelse af, at det er en Livsopgave, hos de Læger, der ikke er Universitets-Professorer og selvfølgelig har deres Hovedansvar overfor Kommunen og den praktiske Lægegerning. Undervisningen træder naturnødvendig tilbage i en anden Plan. Det er netop Lærere, der tiltrænges, endnu mere end Patienter. I Aarhus maa man tilstræbe, at de kliniske Lærere, ligesom paa Rigshospitalet, først og fremmest føler sig som Universitets-Lærere, som Undervisere og Forskere, og derved bliver i Stand til at opdrage de unge Studenter, som søger deres Vejledning.

Men lad os se lidt bort fra det rent skolemæssige og tænke paa, hvad Udvikling og Nytte, det kunde være for Studenterne et eller flere Aar at afbryde deres Københavnerliv og bo med Kammerater paa en Studentergaard i Aarhus under frie Naturforhold. I Tyskland regnes det for en stor Udviklingsmulighed for Studenterne, at de kan gaa fra Universitet til Universitet, og mange af dem studerer ved 2-3 forskellige Universiteter og modtager Indtryk og Impulser fra en Række forskellige Professorer. Studenterne har alt selv følt dette her. Hver Sommer og hver Vinter er der stor Tilslutning til den kliniske Undervisning, som Overlægerne har indrettet for dem i Aarhus. Jeg veed, Studenterne er glade derfor og bevarer Mindet om en kort, lykkelig Tid, hvor de levede sammen med Kammerater og

lærte en Mængde samtidig. Hvor meget mere forfriskende maa da ikke et eller flere Semestre paa en Studentergaard være, naar dermed er forbundet Hospitalstjeneste og Undervisning paa de smukke Hospitaler og paa et Par ny-indrettede Instituter.

Man vil maaske give mig Ret i, at det kan være herligt for disse Studenter at nyde dette Studenterliv i Aarhus, og at det ogsaa vil gavne Undervisningen af de Studenter, der bliver tilbage i København; men, vil man maaske sige, har det nogen videre Betydning for Jylland, for Aarhus, at der findes et halvt Hundrede medicinske Studenter her? Det er dog intet Universitet, intet broget Studenterliv, og hvad anden Betydning kan det have?

Det er her, jeg synes, det er vigtigt at fremhæve den overordentlige Betydning, det har for Landet og først og fremmest for hele Jylland, at der skabes et nyt Lægecentrum i Aarhus.

Et Lægecentrum fordrer materielle Betingelser, Hospitaler, Patienter, Læger og Laboratorier, men det er først og fremmest et aandeligt Begreb. Det er et Sted, hvor Lægevidenskaben drives, hvor alle nye Tanker gribes, undersøges og udføres til Gavn for Patienterne, for deres Underøgelse og Behandling. Fra et saadant Centrum udstraaler Initiativ og Belæring til hele Landsdelens Læger, til alle mindre Sygehuse og derigennem til Gavn for Patienterne. Aarhus er alt godt paa Vej i denne Retning. Her er Centrum for det jydsk medicinske Selskab, hvor interesserede Læger fra hele Jylland mødes for at diskutere deres Erfaringer og Iagttagelser, her findes det største medicinske Bibliotek udenfor København, her kommer Lægerne rejssende fra Jylland for at blive underviste paa de saakaldte Fortsættelseskursus, og paa Fødselsstiftelsen gennemgaar en Del af de unge Læger deres løvbefalede Kursus efter Eksamenen. Værdifulde Bidrag til Lægevidenskabens Fremme er da ogsaa allerede ydet af Lægerne i Aarhus; men trods disse lovende Begyndelser mangler der dog noget. Der mangler navnlig to Ting, teoretiske Instituter og Studenterundervisning. Nu til Dags bør der finde en intensiv Vekselvirkning Sted mellem de teoretiske Instituter og den praktiske Virksomhed paa Hospitalerne og deres Laboratorier. De Mænd, der helliger hele Livet til Studier paa Instituterne, har Betingelser for at være raadgivende og stimulerende for Hospitalslægerne. Allerede nu er det lille patologiske Institut i Aarhus et Sted, hvor der foretages Undersøgelser for næsten alle Jyllands Sygehuse, og der-

fra foretages de lovmæssige retsmedicinske Obduktioner for hele Jylland.

Men iøvrigt mangler Aarhus de teoretiske Instituter og Forskere, som skulde give hele Lægevæsenet det dybere-gaaende videnskabelige Grundlag, som er karakteristisk for et Universitetscentrum.

Dertil hører ogsaa Studenter-Undervisningen. Gennen Aarhundreders Erfaring er det fastslaaet, at netop hvor der er Undervisning, tvinges Lærerne til et langt intensivere Arbejde med Patienterne. De bliver langt grundigere undersøgte og studerede, fordi Læreren stadig skal kunne gøre Rede for alle Detailler, og fordi han er saa mægtig Kritik undergivet af de ham omgivende Studenter og unge Læger. Naar Patienter fra hele Landet, ogsaa fra Jylland, nu søger Rigshospitalet i langt større Udstrækning, end dette Hospital kan tilfredsstille, saa er Grunden først og fremmest dette Hospitals store Prestige, og den er en Følge af det intensive videnskabelige Liv, den Fordyben sig i Patienternes Ve og Vel, som Overlægerne er tvungne til af deres Undervisningspligt. Naturligvis fordrer dette større Hjælp af Assisterter og Reservelæger end paa et almindeligt kommunalt Hospital, men til Gengæld udfylder et saadant Universitetshospital en stor Mission ved at uddanne sine assisterende Læger til overordnede Stillinger. Hvis man kendte det voldsomme Pres, der er fra de unge Læger for at blive ansatte og uddannede paa Rigshospitalet, vilde man allerede deraf forstaa, hvor stor Trang der er til et andet Centrum, hvis Prestige efterhaanden kunde naa op ved Siden af dettes.

En Universitets-Undervisning for Studenter vil da være af overordentlig Betydning, ikke blot for Studenterne, men for Lægestanden, for Jyllands Sygehuse og for de praktiserende Læger og derved for hele Landsdelen. Et Universitet skal være Kulturspreder, og en Lægeskole i Aarhus vil blive det paa dette specielle Omraade, som vi dog alle veed har saa stor Betydning for Befolkningens Velfærd. Naturligvis er Opgaven begrænset, men det gælder jo, som alt omtalt, at faa begyndt, og paa denne Maade kan det ske. Skulde det gaa saaledes, at det derefter varede længe, inden vi fik andre Dele af Universitetet oprettet, saa vil dog dette første Skridt i sig selv være af meget stor Betydning baade for Jylland og for København. Ved det gamle Universitet kan vi kun faa Orden i Undervisningen, naar Rammerne udvides, og dette sker bedst ved en Deling.

Hvis man tænker sig et medicinsk Studium tilrettelagt paa det omtalte Tidspunkt, har det sin Interesse at se,

hvorledes de i Aarhus eksisterende Institutioner vil kunne komme til Anvendelse. De Fag, de Studerende paa dette Tidspunkt særlig skal studere, er dels praktiske kliniske, dels teoretiske. Af de kliniske Fag er det særlig Medicin og Kirurgi, og dertil findes jo det udmærkede Materiale paa Kommunehospitalet, og det er der, den regulære Undervisning maa foregaa; men ogsaa det store og vellede Amtssygehus vil jo kunne yde Bistand. Dernæst vil Studenterne paa Fødselsanstalten kunne begynde deres Undervisning i Fødselslære og paa Marselisborg Hospital blive undervist i Hudsygdomme og epidemiske Sygdomme. Endelig vil der kunne indrettes en Undervisning paa Sindssygehospitalet. Jeg maa særlig fremhæve de gode Betingelser for Undervisningen paa Kommunehospitalet, hvor der findes en af de bedst indrettede medicinske Afdelinger her i Landet. Dertil er knyttet en Tuberkulose-Afdeling, der er af stor Betydning for Undervisningen. Tillige raader Hospitalet over en udmærket ledet og godt indrettet Afdeling for Røntgenundersøgelse og Lysbehandling.

De Studerende vil altsaa kunne faa Undervisning i de allerfleste kliniske Fag; kun mangler endnu særlige Afdelinger for Øjen- og Øresygdomme. Foreløbig maa disse Fag studeres i København; men man kan vistnok forvente, at alene af rent praktiske Hensyn til Patienterne, vil saadanne Afdelinger blive oprettede i Aarhus i Fremtiden. Det er imidlertid ikke nok, at disse Afdelinger eksisterer, de maa blive virkelige Universitets-Afdelinger, Universitets-Kliniker. Dertil fordres, at der ansættes kliniske Assistenten, og at hele Laboratoriesiden af Hospitalsvirksomheden udvikles videre, og der fordres, at det ved Nyansættelser bliver Universitetet, Staten, der faar Hovedindflydelsen paa Udnævnelse af Cheferne, saa at deres Egenskaber som Lærere og Videnskabsmænd kan blive fuldt vurderet. Foruden den kliniske Undervisning maa de Studerende undervises i nogle teoretiske Fag. For patologisk Anatomi findes et lille Institut, som uden Vanskelighed kan udvides saa meget som nødvendigt. Derimod maa der bygges et Institut for Farmakologi og Bakteriologi. Dette er den eneste egentlige Nybygning, der kræves i Øjeblikket, for at Undervisningen kan etableres. Jeg nærer ingen Tvivl om, at det vil lykkes ved Samarbejde mellem Staten og Aarhus Kommune at faa en saadan Nybygning og de andre omtalte mindre Forandringer udførte. Nogen større Forpligtelse paatager disse Institutioner sig med Hensyn til den aarlige Drift, og jeg forstaar,

at det er her, Bevillingsmagten maa tage sine Overvejelser. De første Skridt vil jo altid medføre større Udgifter end de følgende; men efter foreløbige Overvejelser tror vi, at en god Undervisning vil kunne indrettes i Aarhus for mindre end 100,000 Kr. aarlig. For en Begyndelse til et nyt Universitet er dette da en beskedent Sum.

Ja, vil man maaske sige i Jylland, det kan vel nok lade sig gøre at indrette en saadan medicinsk Undervisning, og den kan maaske ogsaa være nyttig, men det er da kun en tarvelig Erstatning for et Universitet. Vi ønsker ikke blot et Centrum for en saadan praktisk Undervisning; det, vi ønsker i Jylland, er et aandeligt Centrum i mere omfattende Forstand. Et Sted, hvor de humane og historiske Studier drives og befrugter os alle, et Sted hvor vore Handelsmænd, Driftsledere og Bankmænd kan faa videnskabelig Uddannelse, et Sted, hvor vore Lærere kan dygtiggøres som Kulturspredere ude i Befolkningen.

Det er jo det Ideal, alle vi, der er interesserede i et Universitet, stræber efter at naa; men det koster jo baade i Nybygninger og Drift mere, end man i Øjeblikket kan haabe at opnaa. Jeg veed, der er en Del Interesse for at skabe Betingelser for at tage Filosofikum i Aarhus, idet man særlig tænker paa de mange unge af begge Køn, som ikke agter at fortsætte til noget Fagstudium eller Embedseksamen, men som tænker sig at afslutte deres Universitetsliv efter et Aars Forløb og efter denne Prøves Afholdelse. Der er meget Tiltalende ved Tanken, og der behøves ikke andet end Ansættelsen af en Professor. Han kunde bo i Studentergaarden og holde Øvelser og Forelæsninger dér eller i et andet Auditorium. Det nødvendige Bibliotek til saadan Undervisning findes jo i Aarhus. Man vilde ogsaa derved opnaa, at der straks kunde afholdes en Eksamen ved Aarhus Univisitet. For Medicinerne Vedkommende blev det jo nemlig i første Omgang kun en forbedrende Undervisning, alle Eksaminer maatte tages i København. Først naar der i Aarhus bliver bygget Hospitalsafdelinger, Kliniker for Øjen- og Øresygdomme, findes alle ydre Betingelser for, at de Studerende kan tage første Afdeling af deres sidste Eksamen (2. Del A) i Aarhus, og de vilde saa et Aar efter kunne tage den afsluttende Embedseksamen i København.

Selv om vi maa indrømme, at det første Skridt, som jeg her har taget Orde for, ganske vist er billigt og nyttigt og maaske derfor gennemførligt, saa er det dog som nævnt maaske lidet tilfredsstillende for de store Kredse, der har

glædet sig til et ganske anderledes fyldigt Universitet. Heroverfor maa jeg dog tilsidst atter fremhæve Betydningen af, at en saadan Begyndelse sker. Først derved ender den lange Strid om Berettigelsen af Jyllands Krav om et Universitet, og først derved ender den bitre Strid om Stedet. Det er min Overbevisning, at for Universitetssagen er Jydernes Uenighed om Stedet det, der hidtil har forhindret et Resultat, og den vil stadig virke dræbende, indtil Landet, d. v. s. Lovgivningsmagten, har taget sin Beslutning. Sagen maa derfor frem til Diskussion paa det afgørende Sted, dér maa de forskellige Meninger tage deres sidste Brydekamp, og dér maa et Resultat fastslås. Det forekommer mig en Fordring, som Jyllands Befolkning har Ret til at stille nu efter saa lange Tiders Diskussion.

Først naar Stedet er bestemt, kan en rolig Udvikling finde Sted, først saa løsgøres de mange Kræfter, der ligger i Spændetrøje og venter paa Frihed til at komme i Bevægelse.

Se paa Aarhus. Lidet anende, at andre Byer vilde rejse Krav om Universitetet, begyndte Aarhus at arbejde for Sagen. Legater bevilgedes, Institutioner oprettedes af Stat og Kommune: Fødselsanstalten, Hospitalet, Observatoriet, naturhistorisk Samling, det patologiske Institut byggedes etc. etc.; men da Striden om Stedet for Universitetet rejstes, bremsedes Offervilligheden og er først nu atter i Gang, efter at Universitetsudvalget med saa stor Majoritet har udtalt sig for Aarhus.

Derfor er det min Overbevisning, at selv en lille, beskeden og billig Begyndelse til et Universitet vil være af en ganske afgørende Betydning for hele Sagen; thi naar de økonomiske Forhold her i Landet bedres igen, har Fortiden lært os, at der i Danmark saa godt som i noget Land findes Folk med Offervillighed og Interesse for Kulturens Udvikling. Et smukt Eksempel har Etatsraad Filtenborg afgivet. Det vilde være sørgeligt, om Uenigheden i Jylland skulde bevirke, at hans smukke Tanke, det store Legat til Studerende, maatte skrinlægges.

Mit Foredrag er, som De vil have set, præget af min Interesse for et Universitet i Aarhus. Jeg er kommen dertil efter mange og lange Overvejelser, jeg kan sige i næsten alle de 30 Aar, jeg har været medicinsk Professor, thi det er jo en Menneskealder, siden vi i det medicinske Fakultet i København begyndte at interessere os for en Lægeskole i Aarhus. Jeg forstaar, der kan være Momenter, der kan søge at drage Universitetet andetsteds hen; men det er efter

min Anskuelse, Stemninger og Romantik, som ikke kan staa for en kold Virkelighedsovervejelse, og det er den, der skal til ved en Sag af saa stor Betydning for Danmarks Aandsliv. Her i Aarhus er Muligheden. Her vil de ydre Betingelser, her vil Offervilligheden, og her vil de alt skabte Institutioner bringe Vækst i Sagen.

Jeg er enig med Overlæge Albeck i, at kommer Universitetet ikke i Aarhus, saa kommer det overhovedet ikke. — Men jeg tror, det kommer! (Stærkt Bifald).

Borgmester J a k o b J e n s e n: Jeg takker Professoren for det udmærkede og klart tilrettelagte Foredrag. Der vil nu blive Lejlighed til Diskussion eller til at rette Forespørgsler, som Professoren vil besvare. Særlig henstiller jeg til de tilstedeværende Rigsdagsmænd at udtale sig om Sagen.

Fhv. Kirkeminister P o u l s e n: Jeg har egentlig ikke tænkt at rette Forespørgsler til Professoren, for hans Foredrag var saa udtømmende, at der næppe er noget at spørge om. Men jeg vil gerne sige et Par Ord om selve Sagen. Først en Tak, fordi jeg kom med herover og med paa Turen i Formiddags; det var mig en overordentlig stor Glæde, og det var imponerende, hvad jeg saa. Jeg er gammel Aarhusianer og tog for 40 Aar siden Studentereksamen ved Latinskolen her, saa jeg kender det gamle Aarhus ud og ind og har maaske derfor særlige Betingelser for at vurdere den mægtige Udvikling, der siden i Firserne er sket i Aarhus. Indbyggertallet er siden den Tid mere end tredoblet, i hvert Fald naar man tager Forstæderne med. Der kan være en Fare ved en saa stærk Udvikling, nemlig at det kulturelle Omraade ikke holder Trit med den materielle Udvikling; men hvad jeg har set i Dag, har overbevist mig om, at det har det i Aarhus gjort i fuldeste Maal, og naar Spørgsmaalet bliver om Pladsen for et jysk Universitet, som man fra alle Sider er enig om skal komme, saa kan der ikke være Tvivl om, at det bør ligge i Aarhus. Her er alle Betingelser til Stede, paa visse Omraader endog i ideelt Maal, saa her bør det jyske Universitet ligge.

Men saa kommer det store og vanskelige Spørgsmaal: Er Tiden inde nu til at bygge det jyske Universitet? Her vilde vel alle sige, at hvis der ikke var særlige Forhold til Stede, var Tiden ikke inde; vi magter det ikke økonomisk. Men vi maa huske paa; at den Filtenborgske Million og saavidt jeg forstod ogsaa de 600,000 Kr., der er indsamlet i Aarhus By, er givet paa Betingelse af, at Sagen føres

det afgørende Skridt fremad inden dette Aars Udgang, og det vilde da være i høj Grad beklageligt, om disse 1,600,000 Kr. skulde gaa tabt. Nu har imidlertid Professor Faber skildret en Mulighed for at begynde ganske jævnt. Det kan ikke siges, at 100,000 Kr. til Driften af et Universitet i Jylland er nogen stor Sum, og det vilde være meget beklageligt, om de vanskelige økonomiske Forhold her i Landet for Øjeblikket og de vanskelige politiske Forhold skulde bevirke, at denne Sag bliver skudt ud, saa de 1,600,000 Kr. glipper. Jeg vil derfor trods alt udtale mit Haab om, at det skal kunne lykkes at faa gjort den ringe Begyndelse, men dog et afgørende Skridt, som Professor Faber skildrede her saa interessant og udtømmende.

Overlæge Jacobsen, Aarhus Amtssygehus: De har nu hørt, hvorledes en Mand udefra ser paa denne Sag; jeg maa maaske have Lov til at sige et Par Ord som den, der staar herovre med Ansvar for Behandlingen af en stor Kreds af Mennesker og tillige med Ansvar for Uddannelsen af nogle Læger. Aarhus er nu bleven saa stor, at en Række yngre Læger søger hertil for at faa deres Uddannelse. Naar de unge Læger er færdige ved Københavns Universitet, kommer de med en udmærket teoretisk Uddannelse, men der mangler den praktiske Uddannelse; den kan de ikke alle faa i København, men maa søge den ogsaa andre Steder, bl. a. i Aarhus. Da jeg for et halvt Aar siden kom hertil som Overlæge, var jeg uddannet i 10—11 Aar ved alle ledende Hospitaler i København, og jeg syntes selv, jeg havde brugt min Tid godt. Men den Udvikling, der har været blot i disse 10 Aar, virker ganske overvældende paa en. Det er Tilfældet paa ethvert Punkt indenfor det medicinske Omraade, f. Eks. Behandlingen af Hjertesygdomme, Tuberkulose, Sukkersyge, Syfilis m. v. Her kan ogsaa nævnes Undersøgelserne paa Fødselsanstalten angaaende Patienter i Svangerskab for at forhindre Fødekrampe o. s. v. Men for at bringe alt dette ud til Patientkredsene, er det ikke nok at faa at vide fra Rigshospitalet, det store Centrum, at det skal gøres saadan; der maa store Undersøgelser til, den videnskabelige Forskning maa have noget at falde tilbage paa, videnskabelige Institutioner. Ogsaa for at føre Uddannelsen af Læger frem, maa man have et Institut som ved et Universitet at støtte sig til, ikke mindst paa Grund af de mange Krav, der nu stilles til Lægerne i Anledning af de sociale Love, særlig Pensionslovene og Invalideloven. Lægerne har en stor Indflydelse paa disse Sager, f. Eks. ved at bedømme, om en

Sygdom gør en Person uarbejdsdygtig, hvor stor en Brøkdels Arbejdsevnen er nedsat ved Invaliditet o. s. v. Det skal gøres saa retfærdigt som muligt, og den eneste Maade, det kan ske paa, er gennem en omhyggelig videnskabelig Undersøgelse. Den Begyndelse, som Professor Faber skitserede, vil, skønt den er meget billig, betyde uhyre meget for et lægevidenskabeligt Liv i Aarhus, for Fortsættelseskursus her og først og fremmest til Gavn for Patienterne og Befolkningen.

Folketingsmand Kammergaard: Naar jeg har begæret Ordet, er det ikke for i og for sig at stille nogen Forespørgsel, idet jeg i et og alt kan give min Tilslutning til, hvad Professor Faber og fhv. Kirkeminister Poulsen har udtalt. Vi, der hører til Aarhus eller betragter Aarhus som vort andet Hjem, har ude i Befolkningen Ord for at være store Bypatrioter; men jeg ønsker her ved denne Lejlighed at udtale, at den Sag, det her drejer sig om, rækker langt ud over Bypatriotismens Grænser, idet den har vakt den allerstørste Interesse ude i de rene Landkommuner. Jeg har i Gaar erfaret, at man i en ren Landkommune, til Trods for de vanskelige Tider, som det unægtelig erhvervsmæssigt set er, har tegnet et Bidrag paa 1000 Kr. paa Indsamlingslisterne. Det vidner om, at den Sag, som her er rejst, er en Sag, som i lige Grad gælder By og Land. Her er et Spørgsmaal, der kan forene Interesserne og gøre det paa en sund og gavnlig Maade. Derfor er jeg glad ved, at Handlingens Tid netop i Øjeblikket er inde til Løsningen af dette Spørgsmaal.

Professor K. N. Faber: Naar man har holdt et indledende Foredrag og skal gøre afsluttende Bemærkninger, skal man i Reglen tage Ordet mod alle de alvorlige Indvendinger, der har rejst sig mod de hasarderede Paastande! Men her maa jeg kun takke for den Tilslutning, jeg har faaet. Jeg havde ikke haft noget imod, at nogle af de Skeptikere, der sikkert findes i Jylland — maaske ikke her, men ellers — havde ladet høre fra sig, saa der kunde være bleven Lejlighed til at diskutere en eller anden af de Ting, som altid i en stor Sag kan gøre Folk betænkelige. Men det er jeg altsaa afskaaret fra. Fhv. Kirkeminister Poulsen nævnte, at der var gode Grunde, hvorfor Sagen gerne skulde frem i Aar, men ellers var Tidspunktet uheldigt. Det kan ikke skjules, at der er to Ting, som gør Tidspunktet uheldigt; det ene er, hvis man skal dømme efter Dagspressen, Vanskeligheder paa Rigsdagen med Hensyn til, hvorledes vi skal regeres i Fremtiden. Det andet er, at det er en

økonomisk vanskelig Tid, vi lever i, og saa har man ikke Lyst til nye Forslag om Bevillinger; det er en stor Vanskelighed. Der skal altsaa Dristighed til under en saadan Situation at foreslaa Oprettelse af et nyt Universitet. Det lyder saa forfærdelig stort og er ogsaa en stor Sag, men der er det Lyspunkt, saadan som vi ser derpaa, at det er kun et meget beskedent Forslag, det har drejet sig om her. Det har imidlertid den Fordel, at selv om det er beskedent, vil det være ganske overordentlig nyttigt i sig selv, og jeg kan fuldstændig give Overlæge Jacobsen min Tilslutning angaaende de store Opgaver, der efterhaanden paalægges Sygehuslægerne og det store, økonomiske Ansvar, som Staten giver os, særlig gennem Invalideretten. Der er utallige Mennesker, der søger om Invalideforsikring, og et meget stort Antal faar den, men først efter en meget grundig Undersøgelse, som Regel af forskellige Læger og et eller to Sygehuse, og de vanskeligste Tilfælde ender i Reglen paa de store Sygehuse i København, Rigshospitalet eller paa Hospitalerne i Aarhus. Allerede saa langt er Aarhus kommen frem, at den vist sammen med Sønderborg har de fleste Tilfælde udenfor København. Men i Sammenligning med de store, økonomiske Spørgsmaal, det dreier sig om, er 100.000 Kr. om Aaret ikke nogen stor Sum, naar man betænker, at man sætter disse Mennesker i Stand til at foretage grundige Undersøgelser og paatage sig de administrative Fordringer, der stilles til dem i stedse højere Grad. Og de 100.000 Kr. skal ikke engang bruges i Øjeblikket. Hvis der kommer et Forslag i Rigsdagen, og der viser sig Stemning for et Universitet i Aarhus, hvad jeg alligevel til syvende og sidst tror, at Lovgivningsmagtens Flertal vil slutte sig til, og man f. Eks. tog det Forslag, jeg har skitseret her, og som der er en vis Sympati for i Undervisningsministeriet, saa betyder det ikke 100.000 Kr. med det samme. Først skal der bygges Instituter, og først naar det er sket efter 1 à 2 Aars Forløb, kan man sige, at nu begynder vi. Det kunde dog være, at Tilstanden forbedrer sig i Løbet af et Par Aar. Men selve Bygningen skal vedtages straks, og der haaber vi paa, at det Finansgeni, vi har til Borgmester i Aarhus, har et eller andet i Lommen, som vi kan lette ham for. Han er selvfølgelig uigennemskuelig. Han ser altid velvillig ud, men hvor mange Lommer eller Penge han har, ved vi ikke. Vi haaber paa, at der er en Del, for det vil hjælpe svært, og at Staten saa siger, at saasnart Aarhus har vist, at den vil gøre noget, kommer vi bagefter og bevilger Professorerne. Andet behøves der ikke; det gæl-

der blot om at sige ja; blot det bliver vedtaget. Vi kan ikke stadig have den Situation, at saasnart Aarhus bliver nævnt, møder der en Viborgmand, en Koldingmand eller en »Jeg-ved-ikke-hvilken-Mand« og siger: Den store, fede By skal ikke have det hele, der er langt bedre hos os! Derfor skal vi have det afgjort; Sagen var glimrende i Gang i Aarhus, før Diskussionen om Stedet kom. Vi maa over denne Strid først og snarest muligt.

Borgmester Jakob Jensen: Jeg takker Professor Faber for de gode og velmente Ord, der blev sagt. Det er fremgaaet af Talerne her i Dag, at De er klare over, at vi igennem en lang Aarrække har arbejdet paa langt Sigt for at naa dette Maal: Universitetet i Aarhus. Et Sted vil jeg særlig pege paa, hvor Begyndelsen til Universitetet er gjort, nemlig det naturhistoriske Museum. Vi har foreløbig maattet installere det i vor sidste ny Skole, idet vi ikke kunde vide, hvor disse Ting skulde have Bolig, før vi saa, hvor Universitetet skal ligge. Der er gennem mange Aar arbejdet med det for Øje at skabe et saadant Museum. Vi er gaaet frem paa den Maade, at vi lægger 20,000 Kr. til Side om Aaret til den Komité, som har det at forvalte; det er ikke Byraadet, for vi forvalter ikke alt muligt, men faar interesserede Borgere til at gøre det, og saa bevilger vi Pengene dertil. Det sidste Par Aar har vi lagt 16,000 Kr. hen som Byggefond til en ny Bygning for dette Museum.

Jeg bringer endnu engang Professor Faber en hjertelig Tak for hans gode Ord om et Universitet i Aarhus — og jeg vil dermed hæve Mødet.